

Pohjoismainen saamelaisen poronhoidon seminaari 10.-11.2.2005, Inari

Päätöslauselma

Saamelaiset poromiehet pohjoismaista kerääntyivät 10.-11.2. Inariin keskustelemaan perinteistä poronhoitoa uhkaavista muista maankäyttömuodoista. Kahden päivän seminaarissa Suomen, Ruotsin ja Norjan saamelaiset poromiehet kertoivat esimerkkejä muun maankäytön häiritsevästä vaikutuksista ja saamelaisen poronhoidon tulevaisuudesta.

Paikalla olleet totesivat, että:

Kaikkialla pohjoismaissa perinteistä poronhoitoa uhkaavat melko samanlaiset uhat. Näistä pahimpia ovat metsien hakkuut, metsäautoteiden rakentaminen, maastoajoneuvojen ja koiravaljakkojen käyttö luonnossa matkailun, virkistykseen ja vapaa-ajan asumisen yhteydessä, tekojärvet, kaivostoiminta, monenlainen rakentaminen ja kaikki toiminta mikä vähentää poronhoitoon tarvittavaa tilaa. Norjalaisen tutkimuksen mukaan vapaasti laiduntavalle poronhoidolle ei enää ole tilaa 50 vuoden päästä, jos maan menettäminen jatkuu nykyisellä tahdilla.

Poromiehet ovat joutuneet taistelemaan yksin elinkeinonsa puolesta, sillä valtio on aina asettanut muut maankäytön muodot etusijalle. Laitumia on supistettu pala palalta ja hanke hankkeelta ilman että koskaan olisi arvioitu hankkeiden yhdessä aiheuttamaa haittaa. Paikoin keskusteluyhteydet muihin maan käyttäjiin ovat viime vuosina parantuneet, mutta myös uhat ovat kasvaneet.

Olemme samaa mieltä siitä, että petojen aiheuttamat vahingot eivät saa olla suuremmat kuin mitä porotalous kestää. Haluamme tehdä työtä sen eteen, että petojen aiheuttamista vahingoista tulisi jatkossa täysimääräinen korvaus, joka kattaisi myös valtionrajat ylittävät vahingot. Myös tässä asiassa halutaan tehdä enemmän yhteistyötä ympäristöjärjestöjen kanssa.

Ympäristöjärjestöjen kanssa on alettu toimia yhdessä erityisesti Suomessa. Norjassa ja Ruotsissa yhteistyö on toistaiseksi ollut vähäisempää ja toimivat keskusteluyhteydet puuttuvat. Poronhoidolla ja ympäristöjärjestöillä on kuitenkin monia yhteisiä tavoitteita ja monet ympäristöjärjestöt ymmärtävät jo, että luonnonsuojelussa on ekologisen lisäksi myös sosiaalinen ja kulttuurinen puoli. Luonto ja ihmisen toiminta kuuluvat saumattomasti yhteen, ei ole toista ilman toista.

Ruotsissa myös FSC-sertifiointi (Hyvän metsänhoidon neuvosto, Forest Stewardship Council) on epäonnistunut saamelaisten kulttuurin ja perinteisen poronhoidon huomioon ottamisessa. Standardi on määritelty liian heikosti ja sertifioijat ovat tulkinneet sitä väljästi. Standardin uusimisen yhteydessä saamelaisten ja poronhoitajien oikeudet on otettava huomioon merkittävästi paremmin, ja heille kansainvälisen oikeuden ja sopimusten tuoma suoja toteutettava myös sertifiointin kautta.

Suomen valmisteilla oleva FSC-standardi on merkittävästi parempi yritys turvata saamelaiskulttuuri ja perinteinen poronhoito metsäsertifiointin yhteydessä. Kokouksessa esillä ollut standardiluonnos asettaa valtion maiden hallinnoijalle huomattavia vaatimuksia saamelaisten oikeuksien ja poronhoidon edellytysten huomioimisessa. Metsätaloustoimista ei pidä ainoastaan neuvotella, vaan kaikille metsätaloustoimille on saatava kirjallisesti dokumentoitu hyväksyntä saamelaiskäräjiltä, kolttala-alueella kolttien kyläkokoukselta sekä asianmukaisilta paliskunnilta ja tokkakunnilta. Tämä käytäntö on linjassa kansainvälisten sopimusten kanssa. Standardia pitää kehittää samaan suuntaan myös Ruotsissa. Kansainvälinen FSC vaatii, että standardien pitää olla harmonisoitu naapurimaiden välillä.

Tarve saamelaisten poronhoitajien rajat ylittävään yhteistyöhön on ilmeinen. Poroelinkeinon puolustajat ovat voimakkaampia yhdessä. Poronhoidosta, sen perinteistä ja tarpeista tulee jakaa tietoa, jotta ennakkoluulot hälväisivät ja muun maankäytön vaikutuksia poronhoitoon voitaisiin ymmärtää laajemmin yhteiskunnassa. Ympäristöjärjestöistä voi olla apua tiedon jakamisessa kaikissa pohjoismaissa.

Saamelaisen poronhoidon erityisyys on vapaa laidunnus. Porot elävät luonnossa luonnon ehdoilla ja saavat ravintonsa luonnosta, eikä saamelainen poronhoito elinkeinona siksi pärjää ilman luontoa. Poronhoito on vanha elinkeino, mutta koska siitä ei jää pysyviä jälkiä luontoon, sen ikää on vaikea määrittää. Maankäyttömuotona se on säilyttänyt ja säilyttää maan ja luonnon, niitä koskevan tietämyksen ja saamenkielen. Vapaasti laiduntava poronhoito ei ole vain elinkeino vaan elämäntapa, luontoon sidottu kulttuuri, jonka harjoittamisessa tärkeintä ei ole sen taloudellinen tulos, kunhan toimeentulo on turvattu.

Saamelaisen poronhoidon positiiviselle profiloitumiselle on suuri tarve. Siinä keskeiset elementit ovat juuri vapaa laidunnus ja elinkeinon sosiaalinen ja kulttuurinen puoli. Haluamme tarjota poronlihaa, joka on puhdas luonnontuote.

Saamelaista vapaasti laiduntavaa poronhoitoa esittelemään perustetaan saamelaisen poronhoidon internetsivusto. Poronhoidon järjestöt nimeävät kustakin maasta edustajan työryhmään. Sivuston toteuttamisessa tehdään yhteistyötä Greenpeacen ja Suomen luonnonsuojeluliiton kanssa.

Valtioiden rajat ylittävää keskustelua poronhoidon maankäyttöongelmista pitää jatkaa ja ylläpitää. Siihen hyvä foorumi on Saamelaisalueen koulutuskeskuksen vuosittainen kansainvälinen poronhoitoseminaari toukokuun viimeisenä viikonloppuna. Keskustelua ja yhteistyötä kaikkien kolmen maan kesken käydään myös Norjan porosaamelaisten järjestön NBR:n ja Ruotsin saamelaisten järjestön RSR:n vuosikokousten yhteydessä.

Paikalla olleet organisaatiot:

Suoma boazosámit rs – Suomen porosaamelaiset ry

Inarin paliskuntien yhteistyöryhmä

Norgga Boazosápmelaccaid Riikasearvi – Norjan porosaamelaisten valtakunnallinen järjestö

Ruota Sámiid Riikasearvi – Ruotsin saamelaisten valtakunnallinen järjestö

Suomen FSC-yhdistys

Greenpeace

Suomen luonnonsuojeluliitto

Seminaarin rahoittaja: Taiga Rescue Network, pohjoisen havumetsävyöhykkeen ympäristöjärjestöjen ja alkuperäiskansojen verkosto